

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil 2-son

VOLUME 10 / ISSUE 2 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.2](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.2)

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS)

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 25-iyunda bosmaxonaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog'i: 22

Adadi: 100. Buyurtma: № 71.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,

Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basini professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basini professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basini professori, pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарипов

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия
от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
25.06.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 22 Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 71.

Лицензия типографии
от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Канязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмур – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Центра исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – заведующий сектором судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 25.06.2026.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 22.

Units: 100. Order: № 71.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD
EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Head of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 ESHTURDIYEVA FARANGIZ BAXODIR QIZI

Neyrohuquqlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish: sun'iy intellekt davrida O'zbekiston huquq ijodkorligi siyosatining ustuvor yo'nalishlari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

23 XUJANAZAROV AZIZJON ANVAROVICH

Raqamlashtirish davrida norma ijodkorligining zamonaviy tendensiyalari tahlili

34 ALIYEV ILHOMJON MUROD O'G'LI

O'zbekistonda sun'iy intellekt va raqamli o'zgarish: "aqlli millat"ni shakllantirishning huquqiy asoslari

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

43 BURXANOVA LEYLA MARIUSOVNA

2026-yil – "Mahallani rivojlantirish va jamiyat farovonligini oshirish yili" ustuvorliklari kontekstida nikoh tuzishning huquqiy asoslarini takomillashtirish

58 KORYOG'DIYEV BOBUR UMIDJON O'G'LI, UMARALIYEV ISMOILJON IBROHIMJON O'G'LI, RAMIDDINOV BURXONIDDIN JALOLIDDINOVICH

O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarning huquqiy rejimi: O'zbekiston qonunchiligidagi muammolar va takomillashtirish yo'nalishlari

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQI. IQTISODIY PROTSESSUAL HUQUQI.
HAKAMLIK JARAYONI VA MEDIATSIYA

67 XUDOYNazarov DADAXON AVAZ O'G'LI

Sud chaqiruvlari tizimida raqamli islohotlar va sun'iy intellekt imkoniyatlari

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

76 RAJABOV NARIMAN SHARIFBAYEVICH

O'zbekiston Respublikasida biogaz texnologiyalaridan foydalanishni huquqiy tartibga solishning ekologik jihatlari

88 ALLOBERDIYEVA DURDONA O'KTAMJON QIZI

Turistik faoliyatning atrof-muhitga ta'siri va uni huquqiy tartibga solish masalalari

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH
FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

95 QODIRALIYEV SADDAM BAXTIYORJON O'G'LI

Advokatga nisbatan qo'llanadigan intizomiy jazo chorasi sifatida litsenziyaning amal qilishini tugatishning nazariy-huquqiy tahlili

102 MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON O'G'LI

Xorijiy mamlakatlar prokuratura modellarining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

112 **ATANIYAZOV JASURBEK KURBANBAYEVICH**

Jinoyat ishlarini tergov qilishda tergovchining protsessual mustaqilligi kafolatlarini kengaytirish xususiyatlari

126 **MAMADALIYEV UMID YULDASHEVICH**

O'zbekiston Respublikasida ekstraditsiya institutini tartibga solinishi: holati, muammolari va tendensiyalari

137 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**

Jinoyat protsessidagi ekspertiza instituti: solishtirma-huquqiy tahlil

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

146 **RAXMANOV SHUXRAT NAIMOVICH**

Xalqaro tashkilotlar diplomatik huquqi manbalarining tizimi va ta'sirchanligi

154 **MO'MINOV ASILBEK HUSNIDDIN O'G'LI**

Raqamli muhitda shaxsiy huquq va erkinliklarni himoya qilishga oid BMT rezolyutsiyalari: ahamiyati hamda samaradorligi

164 **IBODULLAYEV SAYIDKOMIL BEKPO'LAT O'G'LI**

Markaziy osiyoda ichimlik suvi tanqisligi tahdidi

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

179 **BEKBO'TAYEVA LOBAR SHOVIKAT QIZI**

Muqobil vasiylik tizimini normativ-huquqiy tartibga solish: O'zbekiston qonunchiligining tizimli tahlili

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ЭШТУРДИЕВА ФАРАНГИЗ БАХОДИР КИЗИ

Имплементация нейроправ в национальное законодательство: приоритетные направления правоотворческой политики Узбекистана в эпоху искусственного интеллекта

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО.
ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

23 ХУЖАНАЗАРОВ АЗИЗЖОН АНВАРОВИЧ

Анализ современных тенденций нормотворчества в эпоху цифровизации

34 АЛИЕВ ИЛХОМЖОН МУРОД УГЛИ

Искусственный интеллект и цифровая трансформация в Узбекистане: правовые основы формирования «умной нации»

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО.
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

43 БУРХАНОВА ЛЕЙЛА МАРИУСОВНА

Совершенствование правовых основ заключения брака в контексте приоритетов 2026 года – года развития махалли и повышения благосостояния общества

**58 КОРЕГДИЕВ БОБУР УМИДЖОН УГЛИ, УМАРАЛИЕВ ИСМАИЛЖОН ИБРОХИМЖОН УГЛИ,
РАМИДДИНОВ БУРХОНИДДИН ЖАЛОЛИДДИНОВИЧ**

Правовой режим самовольно возведённых строений: проблемы и направления совершенствования законодательства Узбекистана

12.00.04 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. ЭКОНОМИЧЕСКОЕ
ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. АРБИТРАЖ И МЕДИАЦИЯ

67 ХУДОЙНАЗАРОВ ДАДАХОН АВАЗ УГЛИ

Цифровые реформы и возможности искусственного интеллекта в системе судебных вызовов

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

76 РАЖАБОВ НАРИМАН ШАРИФБАЕВИЧ

Экологические аспекты правового регулирования использования биогазовых технологий в Республике Узбекистан

88 АЛЛОБЕРДИЕВА ДУРДОНА УКТАМЖОН КИЗИ

Воздействие туристической деятельности на окружающую среду и вопросы его правового регулирования

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ
ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

95 КОДИРАЛИЕВ САДДАМ БАХТИЁРЖОН УГЛИ

Теоретико-правовой анализ прекращения действия лицензии как меры дисциплинарного взыскания, применяемой в отношении адвоката

102 МУХАММАДЖОНОВ АБРОРЖОН АКМАЛЖОН УГЛИ

Сравнительно-правовой анализ моделей прокуратуры в зарубежных странах

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

112 **АТАНИЯЗОВ ЖАСУРБЕК КУРБАНБАЕВИЧ**

Особенности расширения гарантий процессуальной независимости следователя при расследовании уголовных дел

126 **МАМАДАЛИЕВ УМИД ЮЛДАШЕВИЧ**

Правовое регулирование института экстрадиции в Республике Узбекистан: состояние, проблемы и тенденции

137 **ФАТУЛЛАЕВ ШОДМОНБЕК МАДАТОВИЧ**

Институт судебной экспертизы в уголовном процессе: сравнительно-правовой анализ

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

146 **РАХМАНОВ ШУХРАТ НАИМОВИЧ**

Система и эффективность источников дипломатического права международных организаций

154 **МУМИНОВ АСИЛБЕК ХУСНИДДИН УГЛИ**

Резолюции ООН по защите личных прав и свобод в цифровой среде: значение и эффективность

164 **ИБОДУЛЛАЕВ САИДКОМИЛ БЕКПУЛАТ УГЛИ**

Угроза дефицита питьевой воды в Центральной Азии

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

179 **БЕКБУТАЕВА ЛОБАР ШОВКАТ КИЗИ**

Нормативно-правовое регулирование альтернативной опеки: системный анализ законодательства Узбекистана

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 ESHTURDIEVA FARANGIZ BAKHODIR KIZI

Implementation of neuro-rights into national legislation: priorities of Uzbekistan's law-making policy in the era of artificial intelligence

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

23 KHUJANAZAROV AZIZJON ANVAROVICH

Analysis of modern trends in norm-making in the era of digitalization

34 ALIEV ILKHOMJON MUROD UGLI

Artificial intelligence and digital transformation in Uzbekistan: legal frameworks for the formation of a "smart nation"

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

43 BURKHANOVA LEYLA MARIUSOVNA

Improvement of the legal framework for marriage registration in the context of the priorities of 2026 – the year of mahalla development and the improvement of social welfare

58 KORYOGDIEV BOBUR UMIDJON UGLI, UMARALIYEV ISMOILJON IBROHIMJON UGLI, RAMIDDINOV BURKHONIDDIN JALOLIDDINOVICH

Legal regime of unauthorized constructions: problems of the legislation of Uzbekistan and directions for its improvement

12.00.04 – CIVIL PROCEDURAL LAW. ECONOMIC PROCEDURAL LAW. ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

67 KHUDOYNazarov DADAKHON AVAZ UGLI

Digital reforms and artificial intelligence opportunities in the court summons system

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

76 RAJABOV NARIMAN SHARIFBAEVICH

Environmental aspects of legal regulation of biogas technologies in the Republic of Uzbekistan

85 ALLOBERDIEVA DURDONA UKTAMJON KIZI

The impact of tourism activity on the environment and issues of its legal regulation

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

95 QODIRALIEV SADDAM BAKHTIYORJON UGLI

Theoretical and legal analysis of the termination of a license as a disciplinary punishment measure applied to an advocate

102 MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON UGLI

Comparative legal analysis of prosecutor's models of foreign countries

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

112 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**

The institute of expertise in criminal proceedings: a comparative legal analysis

126 **MAMADALIEV UMID YULDASHEVICH**

Regulation of the institute of extradition in the Republic of Uzbekistan: state, problems, and trends

137 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**

The institute of expertise in criminal proceedings: a comparative legal analysis

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

146 **RAKHMANOV SHUKHRAT NAIMOVICH**

System and effectiveness of the sources of diplomatic law of international organizations

154 **MUMINOV ASILBEK HUSNIDDIN UGLI**

UN resolutions on the protection of personal rights and freedoms in the digital environment: relevance and efficiency

164 **IBODULLAEV SAYIDKOMIL BEKPULAT UGLI**

The threat of drinking water shortage in Central Asia

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

179 **BEKBUTAEVA LOBAR SHOVKAT KIZI**

Normative and legal regulation of alternative care: a system analysis of Uzbekistan's legislation

Kelib tushgan / Получено / Received: 13.04.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 25.06.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2026.10.2./CBLY2577>

UDC: 347.2(045)(575.1)

O'ZBOSHIMCHALIK BILAN QURILGAN IMORATLARNING HUQUQIY REJIMI: O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDAGI MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li,

Toshkent davlat yuridik universiteti
Biznes huquqi va sud himoyasi fakulteti
Tadqiqot markazi katta ilmiy xodimi,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6953-4076>
e-mail: boburkoryogdiev@gmail.com

Umaraliyev Ismoiljon Ibrohimjon o'g'li,

Toshkent davlat yuridik universiteti
4-bosqich talabasi
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5026-2991>
e-mail: ismoilxon.lawyer@gmail.com

Ramiddinov Burxoniddin Jaloliddinovich,

Toshkent davlat yuridik universiteti
2-bosqich talabasi
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5102-869X>
e-mail: BurxoniddinTSUL@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarning huquqiy rejimi hamda ularni tartibga solish bilan bog'liq muhim muammolar tahlil qilingan. Ushbu muammolar uzoq vaqtdan beri o'z dolzarbligini yo'qotmay kelmoqda va mamlakatimizda mulk huquqi daxlsizligi kafolatlarining ta'minlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida ushbu institutning huquqiy asoslari, xususan, Fuqarolik kodeksining tegishli normalari o'rganilib, sud amaliyotida uchrayotgan asosiy muammolar aniqlangan. O'rganish natijalari o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga oid nizolarni ko'rib chiqishda mulk huquqini tan olish mexanizmining aniq mezonlari yetarli darajada belgilanmagani, bunday nizolar uchun maxsus da'vo muddati mavjud emasligi hamda imoratni buzish chorasi ko'pincha ustuvor qo'llanayotgani amaliyotda muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqarayotganini ko'rsatdi. Maqolada Angliya, Germaniya va Italiya davlatlarida mazkur sohadagi huquqiy tartibga solish tajribasi ham tahlil qilingan. Mazkur tahlillar asosida O'zbekiston qonunchiligini takomillashtirishga qaratilgan bir qator takliflar ishlab chiqilgan. Xususan, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga oid nizolar uchun aniq da'vo muddatini belgilash, imoratni qonunchilik talablariga moslashtirish mexanizmlarini joriy etish hamda qurilish jarayoni ustidan davlat nazoratini kuchaytirish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: o'zboshimchalik bilan qurilgan imorat, mulk huquqi, qurilish huquqi, shaharsozlik huquqi, sud amaliyoti, imoratni buzish, legallashtirish, fuqarolik huquqi

ПРАВОВОЙ РЕЖИМ САМОВОЛЬНО ВОЗВЕДЁННЫХ СТРОЕНИЙ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УЗБЕКИСТАНА

Корёгдиев Бобур Умиджон угли,
доктор философии по юридическим наукам,
старший научный сотрудник Исследовательского центра
факультета бизнес-права и судебной защиты
Ташкентского государственного юридического университета

Умаралиев Исмаилжон Иброхимжон угли,
студент 4-го курса
Ташкентского государственного юридического университета

Рамиддинов Бурхониддин Жалолиддинович,
студент 2-го курса
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В настоящей статье анализируются правовой режим самовольно возведённых строений и актуальные проблемы, связанные с их правовым регулированием. Данные проблемы на протяжении длительного времени сохраняют свою актуальность и негативно сказываются на обеспечении гарантий неприкосновенности права собственности в нашей стране. В исследовании изучены правовые основы данного института в законодательстве Республики Узбекистан, в частности соответствующие нормы Гражданского кодекса, а также выявлены основные проблемы, возникающие в судебной практике. Результаты исследования показали, что при рассмотрении споров, связанных с самовольно возведёнными строениями, критерии механизма признания права собственности определены недостаточно чётко, отсутствует специальный срок исковой давности для данной категории споров, а мера в виде сноса строения зачастую применяется в качестве приоритетного способа разрешения проблемы, что вызывает определённые практические трудности. В статье также проанализирован опыт правового регулирования данной сферы в Англии, Германии и Италии. На основе проведённого анализа разработан ряд предложений, направленных на совершенствование законодательства Республики Узбекистан. В частности, обоснована необходимость установления чёткого срока исковой давности по спорам, связанным с самовольно возведёнными строениями, внедрения механизмов приведения таких объектов в соответствие с требованиями законодательства, а также усиления государственного контроля за строительной деятельностью.

Ключевые слова: самовольно возведённое строение, право собственности, строительное право, градостроительное право, судебная практика, снос строения, легализация, гражданское право

LEGAL REGIME OF UNAUTHORIZED CONSTRUCTIONS: PROBLEMS OF THE LEGISLATION OF UZBEKISTAN AND DIRECTIONS FOR ITS IMPROVEMENT

Koryogdiev Bobur Umidjon ugli,
Senior Research Fellow at the Research Center,
Faculty of Business Law and Judicial Protection,
Tashkent State University of Law,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Umaraliyev Ismoiljon Ibrohimjon ugli,
4th-year student of Tashkent State University of Law

Ramiddinov Burkhoniddin Jaloliddinovich,
2nd-year student of Tashkent State University of Law

Abstract. This article analyzes the legal regime of unauthorized buildings and critical issues related to their regulation. These problems have not lost their relevance for a long time and negatively affect the provision of guarantees for the inviolability of property rights in our country. The study examines the legal foundations

of this institution in the legislation of the Republic of Uzbekistan, specifically the relevant norms of the Civil Code, and identifies the main problems encountered in judicial practice. The results of the study showed that the insufficient definition of clear criteria for the mechanism of recognition of ownership rights in the consideration of disputes related to unauthorized buildings, the lack of a special statute of limitations for such disputes, and the fact that the measure of demolition of the building is often used as a priority cause certain difficulties in practice. The article also analyzes the experience of legal regulation in this area in England, Germany, and Italy. Based on this analysis, a number of proposals aimed at improving the legislation of Uzbekistan have been developed. In particular, the necessity of establishing a clear statute of limitations for disputes related to unauthorized buildings, introducing mechanisms for adapting buildings to legislative requirements, and strengthening state control over the construction process is substantiated.

Keywords: unauthorized construction, property right, construction law, urban planning law, legal practice, demolition, legalization, civil law

Kirish

Mamlakatda mulkning daxlsizligi nafaqat individual manfaat, shu bilan birga, davlatning xalqaro reytinglardagi o'rnini belgilab beruvchi asosiy indikatorlardan biri hisoblanadi. Shu sababdan mulkdor huquqlaridan qonuniy asoslarsiz mahrum qilinishiga qarshi keskin choralar va himoya mexanizmlari ishlab chiqiladi. Jahon miqyosida davlatlarning xususiy mulk daxlsizligiga e'tibor qaratadigan asosiy indekslaridan biri hisoblangan AQSHning "Meros" tadqiqotlar fondi – *Heritage Foundation* ilmiy tadqiqot institutining 2026-yilgi iqtisodiy erkinlik reytingida O'zbekistonning o'rne (184 mamlakat orasida 86-o'rin) nisbatan barqaror (*The Heritage Foundation*, 2026). Mulk huquqi daxlsizligining ijtimoiy va huquqiy sharoitini ifodalaydigan yana bir indeks – Jahon Adolat Loyihasi (*World Justice Project – WJP*) xalqaro nodavlat tashkilotining Qonun ustuvorligi indeksi (*Global Rule of Law Index*)da 2024-yil 142 mamlakat orasida respublikamiz 83-o'rindan joy olgan (*Kun.uz*, 2024). Bunday ko'rsatkichlar O'zbekistonda mulk huquqining himoyalinishiga oid normalar qonunlarda mavjud bo'lsa-da, amaliyotda boshqa ko'plab muammolar borligini ko'rsatadi. Bular orasida o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga nisbatan munosabatlar ham o'rin olgan.

Deyarli har kuni ommaviy axborot vositalarida bino-inshootining buzilishidan norozi bo'lgan tadbirkor yoki fuqaroning norozi kayfiyatdagi chiqishlariga guvoh bo'lyapmiz. Aksar holatlarda imoratni buzish jarayoniga aralashish uchun hayotini xavf ostiga qo'yayotganlarni ham kuzatamiz. Samarqandda muhokamalarga sabab bo'lgan "qo'ziqorin mehmonxonasi"dan tortib Qo'qon shahrida vayrona ostida qolgan binoda o'z mulki-

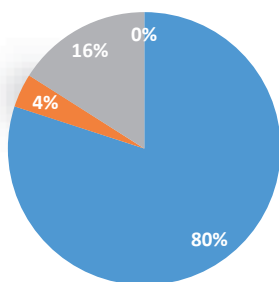
ni saqlab qolish uchun jonini xavfga qo'ygan ayol holatining bari bunday munosabatlarni tartibga solishda kamchiliklar mavjudligini ko'rsatmoqda. Muammolar doirasi keng qamrovli bo'lib, ilmiy tahlilimizda ularning faqatgina qonunchilik bilan bog'liq jihatlari muhokama qilinadi.

O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq munosabatlar fuqarolik huquqining eng murakkab institutlaridan biridir. Mazkur masala yer huquqi, shaharsozlik huquqi hamda fuqarolik huquqi normalarining kesishgan nuqtasida shakllanadi. Shu sababli o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarning huquqiy rejimini aniqlash amaliyotda ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi.

O'zbekiston Respublikasida bu munosabatlar asosan Fuqarolik kodeksining (FK) 212-moddasi (*Republic of Uzbekistan*, 1997) orqali tartibga solinadi. Mazkur norma o'zboshimchalik bilan qurilgan imorat tushunchasini belgilab, bunday imoratni barpo etgan shaxsning huquqiy maqomi hamda imoratning keyingi huquqiy taqdirini aniqlashga qaratilgan. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ushbu norma barcha holatlarni to'liq qamrab olmaydi va uni qo'llash jarayonida turli talqinlar yuzaga kelmoqda.

Tadqiqot davomida 50 dan ortiq o'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlarni qaytarishga doir nizolarga oid sud qarorlari o'rganildi (rasm). Natijada o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq nizolarga ko'pincha imoratni buzish holatlarida yuzaga kelishi ayon bo'ldi. Sud ishlarining 8 tasidagina imorat o'zboshimchalik bilan qurilmagan deb topilgan va buzish to'g'risida qaror chiqarilmagan. Ikkitasida esa o'zboshimchalik bilan qurilgan imorat sudga da'vo arizasi berilganidan so'ng hali ish ko'rilmadan javobgar

tomonidan o'z xohishi bilan buzib tashlangan bo'lsa, qolgan 40 ta sud ishida imoratlar, qurilmalar o'zboshimchalik bilan qurilgan deb topilgan va javobgar hisobidan buzish to'g'risida sudning hal qiluv qarori chiqarilgan. O'rganilgan ishlarining birortasida mulk huquqi e'tirof etilmagan. Bunday nizolarni ko'rib chiqishda sudlar turli omillarni – yer uchastkasining huquqiy rejimi, qurilish normalari va qoidalariga rioya etilganligi, uchinchi shaxslarning huquqlari buzilgan-buzilmaganligi kabi masalalarni baholagan.

- Da'vo qanoatlantirilgan va buzish haqida qaror chiqarilgan
- Da'vo arizasidan so'ng ixtiyoriy buzilgan
- O'zboshimchalik bilan qurilmagan deb topilgan
- Mulk huquqi e'tirof etilgan

Rasm. O'zboshimchalik bilan egallab olingan yerlarni qaytarishga doir 50 ta nizo natijalari

Metodlar

O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarning huquqiy rejimi borasida bir qator tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ushbu masalaga o'zbek olimlaridan I. Zokirov, H. Rahmonqulov, O. Oqyulov, N. Imomov, V. Topildiyev kabilar umumiy to'xtalgan. MDH mamlakatlaridan K. Guktayev, A. Latyev, V. Kudryavseva, P. Shishkanov, A. Kuznetsov, A. Ivanenko, A. Savina kabilarning ilmiy ishlari o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratning huquqiy rejimi va unga nisbatan mulk huquqini e'tirof etishdagi muammolarga bag'ishlangan.

Yevropa Ittifoqi davlatlaridan Z. Zegarac, A. Tanasescu, B. Romano, P. Berdini, J. Abbott kabilarning ishlarida noqonuniy qurilmalarning huquqiy tartibotiga oid ayrim jihatlarini ko'rish mumkin.

Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy tahlil, sud amaliyotini o'rganish hamda umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Xususan, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar

bilan bog'liq 50 dan ortiq sud qarorlari o'rganilib, ularning asosiy tendensiyalari tahlil qilindi.

Natijalar

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 212-moddasiga (Republic of Uzbekistan, 1997) ko'ra, o'zboshimchalik bilan qurilgan imorat deb, tegishli ruxsatnomasiz yoki yer uchastkasidan foydalanish huquqi mavjud bo'lmagan holda, shuningdek, qurilish normalari va qoidalarini buzgan holda barpo etilgan bino yoki inshoot tushuniladi. Mazkur o'zboshimcha qurilish belgilari ro'yxati to'liq (yopiq) hisoblanadi. Davlat hokimiyati organlari va mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari o'zboshimcha qurilishning qo'shimcha asoslarini belgilashga haqli emas. FK normasi bunday imoratni barpo etgan shaxsning unga nisbatan mulk huquqini qo'lga kiritmasligini legallashtiradi.

Qonunchilikka muvofiq, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratga nisbatan asosiy huquqiy oqibat sifatida uni buzish chorasi qo'llanadi. Shu bilan birga, ayrim hollarda sud tomonidan bunday imoratga nisbatan mulk huquqini tan olish masalasi ham ko'rib chiqilishi mumkin. Bunda sud yer uchastkasiga bo'lgan huquqning mavjudligi hamda boshqa shaxslarning huquqlari buzilmaganini inobatga oladi.

Sud amaliyoti tahlili shuni ko'rsatadiki, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq nizolarda ko'pincha imoratni buzish to'g'risida qaror qabul qilinadi. Xususan, o'rganilgan 50 dan ortiq sud qarorlarining katta qismida imorat o'zboshimchalik bilan qurilgan deb topilgan hamda uni buzish majburiyati yuklatilgan. Bu esa mazkur institutning amalda qo'llanishida buzish chorasi ustuvor ekanini ko'rsatadi.

Shuningdek, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq nizolarni ko'rib chiqishda sudlar turli huquq tarmoqlariga oid normalarni qo'llashiga to'g'ri keladi. Chunki mazkur munosabatlar faqat fuqarolik huquqi bilan emas, balki yer huquqi, shaharsozlik huquqi va ma'muriy huquq normalari bilan ham chambarchas bog'liqdir. Natijada ushbu institutning huquqiy rejimi murakkab va ko'p qatlamli tusga ega bo'lib qoladi (Aliverdieva, 2022).

Muhokama

O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq nizolarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu institutni huquqiy tartibga solishda

bir qator tizimli muammolar mavjud. Mazkur muammolar asosan amaldagi qonunchilikdagi ayrim noaniqliklar, huquqni qo'llash amaliyotining bir xilda shakllanmaganligi hamda ushbu munosabatlarning murakkab huquqiy tabiatiga bog'liqdir.

Amaldagi qonunchilikda o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratga nisbatan mulk huquqini tan olish imkoniyati nazarda tutilgan bo'lsa-da, bunday huquqni tan olishning aniq mezonlari yetarli darajada belgilab qo'yilmagan. Natijada sudlar tomonidan turli yondashuvlar qo'llanmoqda.

Ayrim hollarda sudlar yer uchastkasiga bo'lgan huquq mavjudligi hamda qurilish normalariga jiddiy zarar yetkazilmaganini asos qilib olib, mulk huquqini tan olgan bo'lsa, boshqa hollarda o'xshash vaziyatlarda imoratni buzish to'g'risida qarorlar qabul qilingan. Bu esa sud amaliyotida barqarorlikning yetishmasligiga olib kelmoqda.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, ko'rib chiqilgan sud ishlarining aksariyatida o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratni buzish to'g'risida qarorlar qabul qilingan. Bunday yondashuv, bir tomondan, qurilish sohasida qonuniylilikni ta'minlashga xizmat qilsa-da, ayrim hollarda iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan maqsadga muvofiq bo'lmagan oqibatlariga olib kelishi mumkin.

Qonunchilikdagi yana bir kamchilik – o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni buzish bo'yicha talablar uchun maxsus da'vo muddati belgilanmaganligidir. Bu esa bunday nizolarni ko'rib chiqishda muayyan huquqiy noaniqliklarni yuzaga keltiradi.

Masalan, ayrim hollarda imorat qurilganidan keyin uzoq vaqt o'tib, hatto bir necha yillardan so'ng ham uni buzish to'g'risida da'vo qo'zg'atilishi mumkin. Bunday vaziyatlar mulk munosabatlarning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Sud amaliyotida bunday holatlar juda ko'p. Misol uchun, Samarqand tumani Jo'yisoy mahallasida fuqaro Furqat Xalilov tomonidan 2012-yilda qurilishi boshlangan mehmonxonaga (xalq orasida "qo'ziqorin mehmonxona" nomi bilan mashhur bo'lgan) nisbatan 2022-yilning 6-iyul kuni fuqarolik ishlari bo'yicha Toyloq tumanlararo sudining mulkni o'z hisobidan buzish to'g'risida hal qiluv qarori chiqarilgan va ijro uchun yuborilgan (Kun.uz, 2022). Ijro esa 2025-yil iyul oyi oxirida boshlangan (Gazeta.uz, 2025). Bu esa ko'pchilikda shu vaqtgacha qurilishning oldini olish va oqibatini bartaraf etishga doir choralar ko'rilmagani uchun asosli tanqidlarni paydo qildi. Buni amaliyotdagi shunga o'xshash mingta holatdan biri desak, mubolag'a qilmagan bo'lamiz.

Xorijiy davlatlar tajribasida bunday holatlarni tartibga solish uchun aniq muddatlar belgilangan. Masalan, ayrim davlatlarda o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratga nisbatan ma'lum muddat o'tganidan so'ng uni buzish masalasi ko'tarilishi mumkin emas. Jumladan, noqonuniy qurilish bo'yicha ijro choralari qo'llash uchun Angliyada 10 yillik, Uelsda 4 yillik da'vo muddati belgilangan bo'lib, bu muddatlar o'tgach vakolatli organlar imoratni buzdirish to'g'risida talab qo'yish huquqini yo'qotadi (United Kingdom, 1990). Bunday yondashuv huquqiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, Fuqarolik kodeksida (Republic of Uzbekistan, 1997) o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratni buzish bilan bog'liq talabni bajarishning eng kam va eng ko'p muddati ham belgilanmagan davlat organlarining aksar holatlarda oqilona bo'lmagan muddatlarni belgilashiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, kadastrlar palatasi va uning hududiy bo'limlari xodimlari noqonuniy qurilmani buzish bo'yicha amaliyotda shakllangan va ommaviy huquq bilan belgilangan 15 kunlik muddatni qo'llashmoqda. Masalaning muhim jihati shuki, ushbu muddat binoning murakkabligi va xususiyatlarini inobatga olmaydi. TDYU Yuridik klinikasi amaliyotida shunga o'xshash holat kuza-tildi: Andijon viloyati Buloqboshi tumani "Soybo'yi" MFYda yashovchi fuqaro A. Bayirovga tegishli yer uchastkasining o'zboshimchalik bilan egallab olingan qismini javobgar hisobidan buzish bo'yicha oqilona bo'lmagan 15 kunlik muhlat kadastr agentligining hududiy bo'limi tomonidan yozma ko'rsatmada belgilangan.

Rivojlangan mamlakatlar qonunchiligiga qaraydigan bo'lsak, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratni buzish muddati uning xususiyatidan kelib chiqib belgilanadi. Masalan, Rossiya Federatsiyasi Fuqarolik kodeksiga (Russian Federation, 1994) ko'ra, ushbu muddat uch oydan kam va o'n ikki oydan ko'p bo'lmasligi, agar o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratni belgilangan talablarga muvofiqlashtirish kerak bo'lsa, bunday muddat olti oydan kam va uch yildan ko'p bo'lmasligi kerak.

O'zboshimchalik bilan boshlangan qurilishlarning yuzaga kelishiga ko'pincha davlat organlari tomonidan qurilish jarayoni ustidan nazoratning yetarli darajada amalga oshirilmasl原因 sabab bo'lmoqda. Amaliyotda ko'plab o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar qurilish jarayoni davomida aniqlanmasdan qoladi va faqat qurilish tugallanganidan so'nggina ma'lum shaxsning yoki davlat organining arizasi bilan aniqlanadi. Natijada imorat allaqachon qurib bo'lingan bo'ladi va uni buzish katta iqtisodiy yo'qotishlarga olib keladi. Shuningdek, bunday holatlar ko'pincha ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqaradi.

Shu sababli qurilish jarayonining dastlabki bosqichlaridayoq samarali nazorat mexanizmlarini joriy etish ahamiyat kasb etadi. Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, noqonuniy qurilishlarni aniqlash (monitoring qilish) murakkab jarayon hisoblanadi. Buning uchun bevosita kuzatuv va texnologiyalar yordamida amalga oshiriladigan nazoratning birgalikdagi shakllari talab etiladi. Qolaversa, qurilma tugallanmasdan aniqlashda qo'llanadigan "ijtimoiy nazorat" (Romano et al., 2021) ham aksar holatlarda samarasiz bo'ladi. Bunga qurilma egasi bilan oraga sovuqchilik tushishi, keyinchalik qasos olinishidan qo'rqish sabab hisoblanadi. O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni buzish bilan bog'liq qarorlar ayrim hollarda fuqarolarning uy-joysiz qolishiga ham olib kelishi mumkin. Bu esa mazkur masalaning nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy jihatdan ham muhim ekanligini ko'rsatadi.

Sudlar bunday nizolarni ko'rib chiqishda faqatgina qurilish normalari buzilganini emas, balki qarorning ijtimoiy oqibatlarini ham inobatga olish maqsadga muvofiq. Xususan, ayrim hollarda imoratni to'liq buzish o'rniga uni qonunchilik talablariga moslashtirish imkoniyatlarini ko'rib chiqish mumkin.

Qonun talablariga nomuvofiq qurilgan bino-inshootni tartibga solishda qurilish normalari (shaharsozlik normativ qoidalari) muhim ahamiyat kasb etadi. Qonuniy qurilishning talablaridan biri ham aynan jarayonning to'liqligicha ushbu qoidalarga zid bo'lmasligi hisoblanadi. Amaliyotdagi ayrim nizolar orasida qurilish boshlangandan so'ng bunday qoidalar, himoya zonalarining, umumiy foydalanish hududlari chegaralarining (qizil chiziqlar) yoki yer uchastkasiga egalik qilish hamda foydalanishga nisbatan berilgan

hujjatlarning (aksariyatida sobiq hokim qarorlari yangisining kelishi bilan bekor qilinishi) o'zgarishiga ham guvoh bo'lamiz. Bunday holatlarda qurilishi boshlangan binoning huquqiy rejimi qanday bo'lishi borasida ham qonunchilikda aniq huquqiy tushuntirishlar mavjud emas.

Masalaning yagona huquqiy yechimi qonunchilikning vaqt bo'yicha amal qilishiga borib taqaladi. Fikrimizcha, nizolarning oldini olish, masalani adolatli hal qilish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi Plenumi obyektini qonuniy ravishda qurish yoki rekonstruksiya qilish boshlanganidan keyin qurilishga qo'yiladigan talablarning o'zgarishi (masalan, yer uchastkasining huquqiy rejimiga rioya qilingan holda obyekt qurilishi boshlanganidan so'ng umumiy foydalanish hududlari chegaralari – qizil chiziqlar belgilanishi) bunday qurilmani o'zboshimcha qurilish deb e'tirof etish uchun asos bo'la olmasligi haqida umumiy ko'rsatmalarni berishi lozim.

O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar muammosi ko'plab davlatlarda uchraydi va ularni tartibga solish mexanizmlari turli huquqiy yondashuvlarga asoslanadi. Ayrim davlatlarda bunday imoratlarni buzish asosiy choraga aylangan bo'lsa, boshqa davlatlarda imoratni qonunchilik talablariga moslashtirish yoki ma'lum shartlar asosida legallashtirish mexanizmlari ham qo'llanadi. Xorijiy tajribani o'rganish mazkur institutni takomillashtirish uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

Angliya tajribasi

Angliya huquqida qurilish faoliyati asosan shaharsozlik va hududiy rejalashtirish normalari orqali tartibga solinadi. Qurilish ishlarini amalga oshirish uchun tegishli ruxsatnoma (*planning permission*) olish majburiy hisoblanadi. Agar bino yoki inshoot tegishli ruxsatnomasiz qurilgan bo'lsa, vakolatli organlar tomonidan unga nisbatan majburiy choralar qo'llanishi mumkin. Angliya amaliyotida bunday holatlarda odatda "*enforcement notice*" deb ataladigan rasmiy ogohlantirish beriladi (United Kingdom, 1990). Bunday ogohlantirish bizning amaliyotimizdagi Kadastr agentligi hududiy bo'limlari tomonidan beriladigan *yozma ko'rsatma* shakliga mos keladi. Ushbu ogohlantirish orqali imorat egasiga qonun buzilishini bartaraf etish uchun ma'lum muddat beriladi. Agar mazkur talab bajarilmasa, vakolatli organlar imoratni buzish yoki uni qonunchilik

talablariga moslashtirish choralarini qo'llashi mumkin.

Shuningdek, Angliya qonunchiligida o'zbo-shimchalik bilan qurilgan imoratlar bo'yicha mu-ayyan muddat o'tganidan so'ng davlat organlari tomonidan da'vo qo'zg'atish imkoniyati cheklana-di. Bu esa mulk munosabatlarining barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Germaniya tajribasi

Germaniya huquqida o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar masalasi qurilish huquqi doirasida tartibga solinadi. Germaniya qonunchi-ligida qurilish faoliyati qat'iy ruxsatnoma tizimi asosida amalga oshiriladi va qurilish normalariga rioya etilishi ustidan kuchli nazorat o'rnatilgan.

Shuningdek, Germaniya amaliyotida o'zboshim-chalik bilan qurilgan imoratlarni darhol buzish har doim ham asosiy chora sifatida qo'llanmaydi. Agar imoratni mavjud shaharsozlik talablariga mos-lashtirish mumkin bo'lsa, ushbu imkoniyat ko'rib chiqiladi. Bu yondashuv iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash bilan birga, ortiqcha moddiy yo'qotish-larning oldini olishga xizmat qiladi.

Germaniya qonunchiligining yana bir ijobiy jihati bino buzilishi munosabati bilan undagi shaxslarning uy-joy hamda ish joyi bilan ta'min-lanish choralarining belgilanganligidir. Jumladan, Germaniya Qurilish kodeksining (*Baugesetzbuch*) 179-moddasiga ko'ra, turar joyga nisbatan buzish qarori faqat buzish amalga oshirilayotgan vaqtda yashovchilar uchun maqbul sharoitlarda yetarli muqobil turar joy mavjud bo'lgandagina ijro etilishi mumkin (Federal Republic of Germany, 1997). Agar asosan tijorat yoki kasbiy faoliyat uchun foydalaniladigan bino (ish joyi) egasi bosh-qqa joyga ko'chishni ko'zlagan bo'lsa, qaror buzish vaqtda maqbul sharoitlarda boshqa mos ish joyi mavjud bo'lgandagina ijro etilishi lozim.

Bundan tashqari, Germaniya huquqida quri-lish jarayonining dastlabki bosqichlarida nazorat mexanizmlari juda samarali yo'lga qo'yilgan bo'lib, bu o'zboshimchalik bilan qurilishlarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi.

Italiya tajribasi

Italiyada ham o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga nisbatan qat'iy choralar qo'llanadi. Qurilish ishlari tegishli ruxsatnomalarsiz amalga oshirilgan hollarda vakolatli organlar tomonidan imorat egasiga qonun buzilishini bartaraf etish uchun muayyan muddat beriladi.

Agar ushbu muddat ichida imorat egasi tomonidan qonun buzilishi bartaraf etilmasa, imoratni buzish to'g'risida qaror qabul qilinadi. Ayrim hollarda esa imoratni qonunchilik talabla-riga moslashtirish yoki ma'lum shartlar asosida legallashtirish imkoniyatlari ham ko'rib chiqilishi mumkin (Romano et al., 2017).

Italiya tajribasining yana bir muhim jihati shundan iboratki, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq huquqbuzarliklar uchun ma'muriy jarimalar ham keng qo'llanadi.

Xorijiy davlatlar tajribasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga nisbatan qo'llanadigan choralar turli huquqiy yondashuvlarga asoslanadi. Biroq aksa-riyat davlatlarda bunday imoratlarga nisbatan faqatgina buzish chorasi qo'llanmaydi. Aksincha, imoratni qonunchilik talablariga moslashtirish yoki ma'lum shartlar asosida legallashtirish im-koniyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Masalan, Germaniya amaliyotida imoratni buzish oxirgi chora sifatida qo'llanadi va agar imoratni qonunchilik talablariga moslashtirish imkoniyati mavjud bo'lsa, avvalo, ana shu imko-niyat ko'rib chiqiladi. Angliya qonunchiligida esa o'zboshimchalik bilan qurilgan imorat egasiga qonun buzilishini bartaraf etish uchun ma'lum muddat berilishi amaliyoti keng qo'llanadi. Shu-ningdek, ayrim davlatlarda o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq nizolar uchun aniq da'vo muddatlari belgilangan.

Mazkur tajribalar O'zbekiston qonunchiligini takomillashtirish jarayonida ham katta ahamiyat-ga ega bo'lishi mumkin. Xususan, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni faqat buzish chorasi orqali hal etish o'rniga, ayrim hollarda ularni qonunchilik talablariga moslashtirish imkoniyat-larini ham ko'rib chiqish maqsadga muvofiq.

O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solish amaliyotini tahlil qilish hamda xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish ushbu sohada bir qator normativ-huquqiy takomillashtirish choralarini amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Avvalo, o'zboshimchalik bilan qurilgan imo-ratlar bilan bog'liq nizolarni ko'rib chiqishda huquqiy barqarorlikni ta'minlash maqsadida aniq da'vo muddatini belgilash maqsadga muvofiq. Amaldagi qonunchilikda bunday muddatning mavjud emasligi ayrim hollarda uzoq vaqt o'tga-

nidan so'ng ham imoratni buzish masalasi ko'tarilishiga olib kelmoqda. Xorijiy davlatlar tajribasini inobatga olgan holda o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni buzish bo'yicha talablar uchun muayyan muddatni belgilash mulk munosabatlarining barqarorligini ta'minlashga xizmat qilishi mumkin.

Ikkinchidan, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga nisbatan faqat buzish chorasi qo'llanishini nazarda tutuvchi yondashuvni qayta ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir. Ayrim hollarda imoratni to'liq buzish iqtisodiy va ijtimoiy tamoyillarga zid bo'lishi mumkin. Shu sababli agar imoratni shaharsozlik va qurilish normalariga moslashtirish imkoniyati mavjud bo'lsa, bunday imkoniyatni qo'llashni nazarda tutuvchi mexanizmi joriy etish lozim.

Uchinchidan, o'zboshimchalik bilan qurilishlarning oldini olish maqsadida qurilish jarayoni ustidan davlat nazoratini kuchaytirish zarur. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar qurilish jarayonining dastlabki bosqichlarida aniqlanmagani sababli keyinchalik jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shu bois qurilish jarayonining ilk bosqichlaridayoq samarali nazorat mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchidan, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni buzish bilan bog'liq qarorlar qabul qilinayotganda ularning ijtimoiy oqibatlarini ham hisobga olish zarur. Ayrim hollarda bunday qarorlar fuqarolarning uy-joysiz qolishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli sudlar bunday nizolarni ko'rib chiqishda ijtimoiy omillarni ham inobatga olishi, zarur hollarda esa muqobil huquqiy yechimlarni qo'llashi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Mazkur takliflarning amalga oshirilishi o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar institutini ya-

nada samarali tartibga solish, sud amaliyotining bir xilda shakllanishini ta'minlash hamda fuqarolarning huquq va manfaatlarini yanada samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlar institutining huquqiy tartibga solinishi murakkab va ko'p qirrali xarakterga ega bo'lib, u fuqarolik huquqi, yer huquqi hamda shaharsozlik huquqi normalarining o'zaro bog'liqligida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasida mazkur munosabatlar asosan Fuqarolik kodeksining 212-moddasi orqali tartibga solinadi. Biroq amaldagi qonunchilikda ayrim noaniqliklar mavjud bo'lib, bu holat o'zboshimchalik asosida qurilgan imoratlar bilan bog'liq nizolarni ko'rib chiqishda turlicha yondashuvlar yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda. Xususan, mulk huquqini tan olish mexanizmining aniq mezonlari yetarli darajada belgilab qo'yilmagani, bunday nizolar uchun maxsus da'vo muddatining mavjud emasligi hamda o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni buzish chorasi ko'pincha ustuvor qo'llanayotgani mazkur institutni takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Xorijiy davlatlar tajribasi tahlilidan esa ko'plab mamlakatlarda o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarga nisbatan faqat buzish chorasi emas, balki imoratni qonunchilik talablariga moslashtirish yoki ma'lum shartlar asosida legallashtirish kabi mexanizmlar ham qo'llanishi ma'lum bo'ldi. Shu nuqtayi nazardan O'zbekiston qonunchiligini takomillashtirish jarayonida xorijiy tajribani inobatga olish, o'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarni tartibga solishda muvozanatli yondashuvni shakllantirish hamda sud amaliyotining bir xilda qo'llanishini ta'minlash katta ahamiyat kasb etadi.

REFERENCES

- Aliverdieva, M. A. (2022). Samovolnaya postroyka: teoretiko-pravovoy aspekt [Unauthorized construction: theoretical and legal aspect]. *Law and Right*, (2), 93–95. <https://doi.org/10.24412/2073-3313-2022-2-93-95>
- Bevzenko, R. S. (2017). *Zemelny uchastok s postroykami na nyom: vvedenie v rossiyskoe pravo nedvizhimosti* [Land plot with buildings on it: An introduction to Russian real estate law]. M-Logos.
- Bevzenko, R. S. (2020). *Vvedenie v rossiyskoe pravo nedvizhimosti. Printsip edinstva sudbi prav na zemelny uchastok i na stroeniya na nyom* [Introduction to Russian real estate law. The principle of the unity of the fate of rights to a land plot and to buildings on it]. M-Logos.

Federal Republic of Germany. (1997). *Federal Building Code*. Bundesgesetzblatt. <https://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/arch/ger/Federal-Building-Code.pdf>

Gazeta.uz. (2025). *Samarqandda mashhur 12 qavatli mehmonxonani buzish bo'yicha ishlar boshlandi* [Demolition of a famous 12-story hotel has begun in Samarkand]. <https://www.gazeta.uz/oz/2025/07/28/hotel-samarkand/>

Hakami, M. H. H. (2024). Building violations affecting the ownership of others in the Saudi system and the position of Islamic jurisprudence. *International Journal of Religion*, 5(7), 171–177. <https://doi.org/10.61707/d1kt6n19>

Kondratyuk, D. L. (2022). Samovolnaya postroyka: problemy opredeleniya yuridicheskoy sudbv [Unauthorized construction: Problems of determining the legal fate]. *Education and Law*, (3), 412–417. <https://doi.org/10.24412/2076-1503-2022-3-412-417>

Kun.uz. (2022). *Samarqanddagi noodatiy mehmonxonani buzishga xulosa berildi. Tadbirkor qurilishga 3 million dollar sarflaganini aytmoqda* [A verdict has been given to demolish an unusual hotel in Samarkand. The businessman says he spent \$3 million on the construction]. <https://kun.uz/37866789>

Kun.uz. (2024, October 24). *Global Rule of Law Index 2024: Uzbekistan slips to 83rd position*. <https://kun.uz/en/news/2024/10/24/global-rule-of-law-index-2024-uzbekistan-slips-to-83rd-position>

Kurbanova, X. Ya. (2022a). O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarning huquqiy (xorij tajribasi) [Legal status of unauthorized buildings (foreign experience)]. *Rights and Duties*, (11), 34–39.

Kurbanova, X. Ya. (2022b). O'zboshimchalik bilan qurilgan imorat [Unauthorized building]. *Fair Trial*, (6), 39–42.

Oqyulov, O., Yuldashev, J. I., & Imomov, N. F. (2025). *Fuqarolik huquqiga kirish* [Introduction to civil law]. TSUL Publ.

Republic of Uzbekistan. (1997). *Civil Code of the Republic of Uzbekistan*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-111189>

Romano, B., Zullo, F., Fiorini, L., & Marucci, A. (2017). Land transformation of Italy due to half a century of urbanisation. *Land Use Policy*, 67, 387–400. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.06.006>

Romano, B., Zullo, F., Fiorini, L., & Marucci, A. (2021). Illegal building in Italy: Too complex a problem for national land policy? *Cities*, 115, Article 103159. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103159>

Russian Federation. (1994). *Civil Code of the Russian Federation*. Garant. <https://base.garant.ru/10164072/>

The Heritage Foundation. (2026). *Uzbekistan: Index of economic freedom*. <https://economicfreedom.heritage.org/pages/country-pages/uzbekistan>

United Kingdom. (1990). *Town and Country Planning Act 1990*. Legislation.gov.uk. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/8>

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2026-yil 2-son

VOLUME 10 / ISSUE 2 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.2](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.2).